

Kristus a lidská duše

DRUHÁ PŘEDNÁŠKA

Rudolf Steiner

14. července 1914

Když prožíváme den a víme například, že za tento den máme co děkovat Slunci, když víme, jak naše životní úkoly souvisí se slunečním světlem, nemyslíme na to, že námi takřka nevědomky prostupuje při tomto absorbování slunečního světla, při tomto uspokojení, kterého se nám dostává slunečním světlem, jedno: Víme zcela určitě, že příštího rána, poté, co jsme po celou noc odpočívali, nám Slunce opět vzejde. Je to znamením toho, co žije v naší duši jako důvěra v trvající skutečnost světového řádu. Snad si to často ani neuvědomujeme, ale kdybychom byli dotazováni, tu bychom zcela určitě vypovídali v tom smyslu, jak to bylo právě míněno. Věnujeme se dnes své práci, poněvadž víme, že její ovoce máme zajištěno pro zítřek, poněvadž po odpočinku v noci se Slunce opět vynoří a ovoce naší práce může dozrát.

Obracíme svůj zrak k rostlinnému světu naší Země, a obdivujeme v tomto roce, co nám tento rostlinný svět poskytuje. Zachováváme se plody naší Země a víme, že ve skutečnosti světového řádu je založeno to, že v příštím roce vzejde nový rostlinný svět a uzrají nám nové plody. A kdybychom byli dotázáni, proč žijeme v takové jistotě, opět bychom odpovídajícím způsobem odpověděli: Skutečnost světového řádu se nám zjevuje ve své jistotě. Jeví se nám jako zaručené, že to, co uzrávalo jako zárodky ve staré setbě, vzejde také reálně. Ale je tu něco, vůči čemu potřebujeme opory, myslíme-li na záruku, kterou nám poskytuje skutečnost. A to je něco, co má pro náš duševní život mimořádný význam. Je třeba vyslovit jen jediné slovo, abychom ihned cítili, že v životě existuje něco, pro co vyžadujeme záruky, poněvadž pro toho, kdo myslí a cítí reálně, tu tato bezprostřední záruka není. Je to výraz: naše ideály. Co všechno je zahrnuto ve slovech: naše ideály! Naše ideály patří k tomu, co je pro naši duši, myslíme-li a cítíme-li ve vyšším smyslu, důležitější než zevní skutečnost. Naše ideály jsou tím, co naši duši vnitřně rozohňuje a co v mnohém směru činí život pro naši duši cennější a vzácnější.

Nahlížíme-li do denního života, pohlížíme na to, co nám naznačuje realitu života. Tehdy jsme často trápeni myšlenkou: Obsahuje tato skutečnost něco, co nám zaručuje právě to nejvzácnější v životě, uskutečnění našich ideálů?

Nesčetné rozpory lidské duše vznikají z toho, že lidé více anebo méně silně nebo slabě pochybují o uskutečnění toho, na realizaci čeho by přece jen rádi ulpívali všemi nitkami své duše: na uskutečnění svých ideálů. A stačí jen pozorovat svět fyzické úrovně; činíme-li tak nepředpojatě, najdeme nesčetné lidské duše, které prožívají nejsilnější, nejtrpčí duševní boje, nedosahují-li toho, co považují v ideálním smyslu za nejcennější. Neboť nemůžeme v tomtéž smyslu jaksi čerpat z vývoje světa, aby se naše ideály v životě projevily jako zárodky budoucí reality tak, jako se například semena rostliny v tomto roce jeví jako základy příštích plodů v roce příštím. Obracíme-li svůj pohled k těmto rostlinným zárodkům, tehdy víme: Tyto zárodky chovají v sobě to, co se v příštím roce stane nejrozsáhlejší měrou skutečností. Obracíme-li nyní svůj zrak ke svým ideálům, můžeme sice ve své duši chovat víru, že tyto ideály budou mít nějaký význam, nějakou cenu pro život, ale v tomtéž smyslu nemůžeme mít jistotu vzhledem k našim ideálům. Jako lidé bychom chtěli, aby tyto ideály byly zárodky pro pozdější budoucnost, ale marně pátráme po tom, co by jim zatím propůjčilo bezpečnou realitu. Tak se naše duše se svým idealismem, díváme-li se na fyzickou úroveň, ocitá často v zoufalé situaci.

A přejdeme ze světa fyzické úrovně do světa okultního, do světa skryté duchovnosti! Kdo se stal duchovním badatelem, poznává duše v době, kterou procházejí mezi smrtí a novým zrozením. A je významné sledovat duchovním zrakem ony duše, které byly v pozemském životě naplněny vznešenými ideály, zrozenými z ohně a světla jejich srdcí.

Když člověk prošel branou smrti a má před sebou nám známý životní obraz jako vzpomínku na uplynulý pozemský život, pak je do tohoto životního obrazu vetkán také svět ideálů. A tento svět ideálů může před něj po smrti předstoupit tak, že může vůči němu cítit něco, co lze odít v tato slova: Ano, tyto ideály, které rozechvívaly a prozařovaly moje srdce v jeho hlubinách, tyto ideály, na které jsem pohlížel jako na nejdražší a nejnvtirnější statek svého srdce, tyto ideály nabyly nyní velmi cizí tvárnosti. Vypadají tak, jakoby vlastně ani řádně nepatřily k tomu, na co si vzpomínám jako na skutečné zážitky na fyzické úrovni. A přece se cítí zemřelý k těmto svým ideálům opět jakoby magneticky přitahován, cítí se jimi upoután. Tyto ideály mohou mít v sobě také něco, co zemřelého naplňuje mírným strachem, v němž cítí nebezpečí, že jej mohly odcizit pozemskému vývoji a tomu, co s ním také vzhledem k pozemskému vývoji souvisí v životě mezi smrtí a novým zrozením.

Abych se vyjádřil zcela srozumitelně, chtěl bych navázat na konkrétní zážitky, které jsou několika zde přítomným přátelům již známé, jež však mají být dnešního večera z určité strany ještě zvláště osvětleny, aby mohly být postaveny vedle toho, o čem jsem právě hovořil jako o povaze lidských ideálů.

V posledních letech připojil se k nám básnický založený duch. Tento muž se

připojil k našemu anthroposofickému hnutí ze života věnovaného nejčistšímu idealismu, ze života, v němž prošel již jistým prohloubením mystického rázu. Třebaže jeho duše prodlévala již ve chatrném, rozpadajícím se těle, věnoval se srdcem a duší našemu duchovnímu hnutí. Na jaře tohoto roku ztratili jsme jej v tomto životě: prošel branou smrti. Zanechal lidstvu řadu podivuhodných básní, které byly v jednom svazku uveřejněny krátce po jeho smrti. V jistém smyslu byl tento muž následkem potíží ve svém zevním tělesném životě po mnohý čas prostorově vzdálen našemu hnutí, neboť pobýval v osamělém horském švýcarském místě, anebo také jinde, kde musel pečovat o své uzdravení. Ale tam venku lpěl na našem hnutí a jeho básně, které jsou právě v poslední době v anthroposofických kruzích stále znovu přednášeny, jsou takřka básnickým zrcadlením toho, čeho jsme se na anthroposofickém poli dopracovali v době více než jednoho desetiletí. Nyní prošel branou smrti a při okultním pozorování duše tohoto muže ukazuje se něco pozoruhodného. Můžeme říci, že to, co je výrazem života duše v takovém chatrném těle, lze pozorovat teprve po smrti. Co tato duše přijala v době, ve které duševně věrně spolupracovala na pokroku našeho anthroposofického hnutí, to vyvíjelo - můžeme říci - větší sílu právě pod povrchem pozvolna odumírajícího těla. A to bylo, pokud v něm přebývala jeho duše, zakrýváno tímto rozpadávajícím se tělem. A nyní, když se setkáváme po jeho smrti s jeho duší, nyní rozsvěcuje se, jak se právě může rozsvěcovat jen v duchovním životě, obsah života, který tato duše přijala. Je tu jako mohutné kosmické tablo, řekl bych oblak, v němž žije náš přítel, když prošel branou smrti. To poskytuje okultnímu pozorovateli zvláštní pohled. Nyní snad můžeme říci: Okultní pozorovatel může nechat kroužit svůj zrak v širém okruhu duchovně-kosmického světa. Ale je to ještě něco zcela jiného, nechat kroužit svůj zrak v celém okruhu kosmicky-psychického světa, a pak se ještě samostatně dívat z pozice zvláštní lidské duše na to, co se vyjímá jako mocné tablo, jako obraz toho, co se jinak samo objevuje v duchovním světě. Jako máme kolem sebe svět fyzické úrovně a ten se pak zrcadlí ve velkolepých obrazech Raffaelových, Michelangelových, tak je tomu v duchovním světě v případě, o kterém nyní mluvíme. Jako nikdo neřekne, stojí-li před obrazem Raffaelovým nebo Michelangelovým: Ach, tento obraz mně již nic nedává, neboť mám před sebou velkou skutečnost fyzického světa, tak také neřekne, pozoruje-li životní tablo, které v naší duši zrcadlí to, co jinak zří při pohlížení na duchovní skutečnost, že by mocné roznícení tohoto duševního tablo již nemohlo poskytnout nekonečné obohacení. A smí být řečeno, že se ještě naučíme nekonečně více, než se můžeme naučit z bezprostředního nazírání na rozsáhlou duchovní skutečnost, máme-li před sebou přítele, jenž zemřel a jenž ve své vlastní duši chová po smrti zrcadlení všeho toho, co smělo být po mnoho let sdělováno z duchovního světa.

To jsou okultní skutečnosti. Tuto okultní skutečnost jsem popisoval opětovně našim anthroposofickým přátelům na jiných místech. A dnes vyzvedl jsem zvláště to, co je důležité pro naši dnešní úvahu. V tom, jak se mně tato okultní skutečnost jeví na *Christianu Morgensternovi*, spatřuji ještě něco jiného. Vidíme-li, na jaký odpor dnes naráží zvěstování okultních nauk, jak je zastupujeme my, tu si můžeme snad položit otázku - nechci říci pochybovat - ale dát si otázku: Jak bude pokračovat tato okultní nauka v lidských srdcích, v lidských duších. Je tu nějaká záruka, že to, co dnes získáváme v Anthroposofické společnosti, bude dále působit v průběhu duchovního vývoje lidstva? Pohled na to, čím se stala duše našeho přítele, nám poskytuje z duchovního světa záruku. Proč? Náš přítel, který nám zanechal svazek básní „Našli jsme stezku“, žije nyní v mocném kosmickém tablu, které mu poskytuje po smrti určitý druh duševního těla. Přijal však také, dokud byl s námi spojen v našem anthroposofickém hnutí to, co jsme museli říci o Kristu. Tím, že přijímal anthroposofické nauky a spojoval je se svou duší tak, že se staly skutečně duchovní krví jeho srdce a jeho duše, přijal je do své duše tak, že tyto anthroposofické nauky obsahovaly v sobě Krista jako substanci. Přijal je současně s Kristovou bytostí. Kristus, jak žije v našem hnutí, přešel současně do jeho duše.

Při pozorování této okultní skutečnosti jeví se nyní toto: Člověk, který prochází branou smrti, může žít v takovém kosmickém tablu a bude s ním kráčet životem mezi smrtí a novým zrozením. To bude působit v jeho celé bytosti. To se téměř vtělí do celé jeho bytosti, lépe řečeno, do celé jeho duševní bytosti a pronikne to jeho příští pozemský život, sestoupí to opět až do jeho příštího pozemského života. Toto tablo přispěje dále k tomu, že tato duše sama kráčí dále v pokrokovém vývoji pozemského bytí. A to všechno je způsobeno tím, že tato duše přijala do sebe to, o čem bylo nyní hovořeno. Ale tato duše, jak to bylo právě uvedeno, přijala to všechno tak, že to bylo naplněno a produhovněno Kristovou bytostí, oněmi představami, které jsme si mohli utvořit o jeho bytosti. Tím se však stalo to, co tato duše přijala, nejen statkem napomáhajícím jí k dalšímu vývoji, nýbrž i statkem, který je proniknut samým Kristem, který je společný celému lidstvu a působí nyní na celé lidstvo. Toto duševní tablo, které se otevírá jasnovidnému oku v duši, která letos na jaře prošla branou smrti, toto duševní tablo tak, jak je vidíme proniknuté křesťanstvím, je zárukou, že to, co dnes smí být řečeno z duchovních světů, bude v Kristově lásce zářit dolů do duší, které přijdou v pozdějších dobách; tyto duše budou tak prohřívány a inspirovány. Náš přítel neponese jen sám ve svém vlastním životě křesťanstvím proniknutou anthroposofii dále ke svému vlastnímu zdokonalení, nýbrž tím, že ji přijal proniknutou křesťanstvím, bude působit z duchovních světů jako podnět pro ony duše, které ožijí v příštích stoletích; bude do nich zářit to, co je proniknuto křesťanstvím. Vaše duše budou moci to, čeho se jim dostane z křesťanstvím proniknuté anthroposofie jako jejich nejlepší

životní statek, nepřijímat jen pro sebe, nýbrž bude je provázet také pozdějšími vývojovými etapami. Pronikáte-li tento duchovní statek křesťanstvím, tu se vlévá - poněvadž Kristus je bytostí patřící celému světu - jako sémě do celého lidstva. Kde je Kristus, tam statky života nezůstávají plodnými jen pro jednotlivce, ale stávají se svým charakterem také statky pro celé lidstvo.

To je to, co si máme jasně uvědomit ve své duši. Pak vidíme, jak veliký je tu rozdíl, zdali přijmeme moudrost, která není proniknuta křesťanstvím, anebo přijímáme-li moudrost prozářenou Kristovou bytostí, Kristovým světlem. Nejsme tu k tomu, abychom, shromažďující se na poli naší pospolitosti, pěstovali abstraktní úvahy, nýbrž shromažďujeme se tu proto, abychom nebojácně, přesto, s čím se dnešní svět obrací proti pravému okultismu, tento okultismus skutečně pěstovali. Proto se smíme také dotknout toho, co může přistoupit k našim znalostem právě jen bádáním v duchovnu.

Budiž uveden ještě druhý případ: Měli jsme v posledních letech v Mnichově příležitost uvést na jeviště něco z toho, co nazýváme mystériemi, a také naši švédští přátelé účastnili se mnohokrát těchto mysterijních představení. Také to, co řeknu nyní, pověděl jsem z určitého hlediska mnohým jiným přátelům. Při těchto mysterijních představeních muselo být mnohé konáno jinak, než při představeních jiných. Bylo třeba cítit zodpovědnost vůči duchovnímu světu. K těmto mysterijním představením nemohli jsme přistupovat tak, jako se přistupuje k nějakému obyčejnému divadelnímu představení. Co se v takovém případě koná, to musí být konáno z vlastních duševních sil. Ale ujasněme si, že jsme také ve fyzickém životě odkázáni, chceme-li to či ono vykonat z vůle naší duše, použít sil našich svalů, jichž se nám dostává zvenčí, které ale přece patří nám. Nemáme-li tuto svalovou sílu, která nám přitéká zvenčí, nemůžeme určité věci vykonat. V určitém smyslu patří svalová síla k nám, a zase přece k nám nepatří. A tak je tomu i s našimi duchovními schopnostmi: Jenže nám přitom nepomáhají síly fyzické, síly svalové, máme-li svých schopností použít pro duchovno, nýbrž musí nám tu přijít na pomoc síly duchovního světa samého. Musí nás prozařovat a naplňovat síly, které z duchovního světa pronikají do našeho světa fyzického. A vpravdě přál bych si, aby počínaly i jiné podobné akce, jakými byly naše mnichovské hry, s jiným vědomím. Mně samému bylo jasné, že tato záležitost může být provedena jen postupem let a že různých podnětů může být použito jen tehdy, vtékají-li zcela určité, právě tímto směrem působící duchovní síly do našich lidských sil, když duchovní ochranné andělské síly proudí do našich lidských sil.

Bylo to v nejranějších dobách, když jsme počali ve zcela malém kruhu pracovat duchovně-vědecky. Byl to velmi úzký kruh; vždy jsme mohli velice lehce sečíst počet lidí, když jsme se scházeli na počátku našeho století v Berlíně. Jedna věrná duše byla vždy na krátkou dobu mezi námi; duše, která byla svou karmou vybavena zcela

zvláštními vlohami pro krásu a umění. Tato duše, třebaže to bylo jen na krátký čas, přece jen pracovala s námi zvláště na všem, co bylo tehdy třeba intimně probrat na poli duchovně-vědecké činnosti. Tato duše pracovala s námi s oddaností a s vyrovnaným vnitřním zápallem. Zvláště přijímala tehdy duchovně-vědecké nauky o určitých kosmologických spojitostech. A vím ještě dnes, jak tehdy například předstoupila před mou duši skutečnost, která by se nám zdála bezvýznamná, která však přece tu smí být uvedena: Když počalo tehdy naše anthroposofické hnutí, počal být také vydáván časopis, který byl z dobře uvážených důvodů nazván Lucifer. Tehdy jsem napsal do tohoto časopisu článek s názvem Lucifer; článek měl obsahovat alespoň v základech směrnice, podle nichž jsme chtěli pracovat. Smím zajisté říci, že tento článek, třebaže to nebylo uvedeno slovy, obsahoval směr, v němž musela být tehdy naše Anthroposofická společnost udržována. A mohu říci: Také tento článek je proniknut duchem křesťanství. Přijímám-li tento článek, přijímám v něm také to, co můžeme označit jako křesťanskou krev života. Dnes se smím snad již zmínit o tom, že tento článek narazil tehdy také v kroužku oněch málo lidí, kteří se ze starého teosofického hnutí k nám připojili, na nejprudší odpor. Všude byl považován za něco zcela neteosofického. Osobnost, o které jsme právě hovořili, přimykala se s nejměkčím srdcem a s nejhlubší vroucností k obsahu tohoto článku. Mohl jsem si říci: Tento souhlas, jde-li o pravdu, platí pro pokrok anthroposofického hnutí více, než celá ostatní opozice. Krátce řečeno, tato duše byla zcela spjata s tím, co mělo vstoupit do našeho duchovního proudu. Zemřela brzy; prošla branou smrti již v roce 1904. Po své smrti musela se po nějaký čas proboujovat v duchovním světě k tomu, čím vlastně byla. Nebylo sice tomu tak ještě v r. 1907, ale již od počátku našich mysterijních her v Mnichově v r. 1909 a pak postupně v dalších letech stála tato duše vždy jako ochranný a ujasňující činitel za tím, co jsme konali pro naše mnichovské slavnostní hry. Čím mohla tato duše ze svých vloh přispívat ke kráse pro umělecké uskutečňování našich duchovních ideálů, to působilo dolů z duchovních světů jako od anděla strážného našich mysterijních her, takže jsme mohli v sobě cítit sílu iniciativně zasahovat tak, jak bylo třeba. Jako ve fyzickém světě nás podporuje síla svalů, tak vtékaly duchovní síly, které proudí z duchovních světů, do naší vlastní duchovní síly.

Tak působí na nás zemřelí! Tak jsou s námi! Tak máme tu zase případ - a nyní přichází obrat, o němž musíme zvláště dnes hovořit - kde očividně nepřispívala uvedená osobnost ke svému vlastnímu pokroku ve svém individuálním životě tím, co přijala na poli anthroposofie, nýbrž co k nám proudilo zase nazpět a co jsme mohli použít pro celé anthroposofické hnutí. Byly tu dvě možnosti. Jedna spočívala v tom, že tato osobnost přijala to, co právě mohla přijmout, že to měla ve své duši a že to mohla nyní použít pro sebe, ke svému dalšímu pokroku v životě, také ve svém životě po

smrti. A to je v pořádku, to se má dít, neboť lidská duše se musí stávat čím dále tím dokonalejší, chce-li dosáhnout božského cíle; musí konat vše, co jí jen může přispět k tomuto zdokonalení. Poněvadž však tato duše přijala také do sebe celé křesťanské smýšlení, mohlo to, co přijala, působit nejen na ni samotnou, nýbrž mohlo to proudit také k nám, mohlo se to stát ve svém přizpůsobení určitým druhem společného statku. A to je to, co způsobuje Kristus, proniká-li ovoce našeho poznání. Kristus nám neodnímá to, co znamená pro naši individualitu ovoce poznání. Ale Kristus zemřel pro všechny duše. A když se pozvedneme k poznání, které musí být poznáním pravého pozemského člověka - „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“ - když si uvědomujeme Krista v sobě při všem, co sami víme, když Kristu připisujeme síly, jichž sami používáme, pak působí to, co sami přijímáme do sebe, nejen pro nás samé, nýbrž pro celé lidstvo. Kdekoli se díváme z okruhu Země na lidské duše, Kristus zemřel pro všechny. A to, co přijímáme v jeho jméně, to přijímáme ke svému vlastnímu zdokonalení, ale také jako drahé, působící statky pro celé lidstvo.

Pohledme nyní nazpět na to, co bylo dnešního večera řečeno úvodem.

Bylo řečeno, že když po smrti pohlížíme ve svém obrazném přehledu života na to, co jsme prožili, pak nám připadá, jako by nám naše ideály byly něčím cizím. Pocity, které přitom prožíváme, jsou takové, že v těchto ideálech vycitujeme, že nás vlastně nespojují se všeobecným lidským životem, že v nich není žádná záruka pro realitu ve všeobecném lidském životě, že nás odvádějí od všeobecného lidského života. Zde se projevuje velká moc Luciferova právě nad našimi ideály, poněvadž vyvěrají tak krásně z lidské duše, ale právě jen z lidské duše a nekotví v zevní skutečnosti. Proto má Lucifer nad námi takovou moc. A je to vlastně magnetická přitažlivost Luciferova, kterou cítíme po smrti v našich ideálech. Lucifer k nám přistupuje, a právě když chováme v sobě ideály, tu mu jsou zvláště cenné, neboť nás může oklikou přes tyto ideály k sobě přitahovat. Ale když necháme to, co pronikáme duchovně, naplňovat Kristem, vycitujeme-li v sobě Krista a víme, že to, co přijímáme, přijímá s námi také Kristus - „Ne já, ale Kristus ve mně“ - tehdy, když procházíme branou smrti, není tomu tak, že se díváme na své ideály, jakoby nás chtěly odcizit světu, nýbrž jsme tyto ideály předali Kristu. Pak poznáváme, že je to Kristus, který naše ideály přijímá za své. Kristus bere naše ideály na sebe. Nikoli já sám mohu vzít své ideály na sebe, aby byly právě takovými jistými zárodky pro pozemské lidstvo, jako jsou rostlinné zárodky tohoto léta jistými zárodky pro rostlinný svět Země příštího léta; ale Kristus to může učinit! Kristus ve mně to může učinit. Kristus ve mně naplňuje moje ideály realitou substance. A ideály, které chováme v sobě tak, že si řekneme: Ano, jako lidé tvoříme si své ideály v okruhu této Země; ale v nás žije Kristus, a ten naše ideály

přejímá. Tyto ideály jsou reálnými zárodky pro budoucí skutečnost. Idealismus proniknutý křesťanstvím je proniknut zárodkem reality. Kdo Kristu skutečně rozumí, ten pohlíží na své ideály tak, že si řekne: Nyní nemají naše ideály v sobě něco, co jim zaručuje jejich realitu, jejich skutečnost - charakter, tak jako je rostlinnému zárodku zaručen charakter skutečnosti pro příští rok; ale když chápeme své ideály tak, že je předáváme v sobě Kristu, pak jsou reálnými zárodky. Kdo má v sobě skutečné vědomí o Kristu, kdo výrok apoštola Pavla „Ne já, ale Kristus ve mně je nositelem mých ideálů“ učiní svou životní podstatou, ten pohlíží na to tak, že řekne: Ano, zde je zralé semě, které klíčí. Tu jsou řeky a moře, zde se tvoří hory a údolí, ale vedle toho je tu svět idealismu. Tento svět idealismu je převzat Kristem a tento svět idealismu je v přítomném světě zárodek světa příštího. Neboť Kristus pronáší naše ideály do příštího světa tak, jako Bůh přírody pronáší rostlinné zárodky tohoto roku do roku příštího. To dává idealismu realitu, skutečnost. To odnímá duši její trpké, temné pochybnosti, které v ní mohou vystupovat, když se jí zmocňuje cítění: Co se stane se světem ideálů, které jsou tak těsně spojeny se zevní realitou, které jsou spojeny se vším tím, co pokládáme za cenné? Co uzrává v lidské duši jako idealismus, jako statky moudrosti, to pociťuje ten, kdo přijal Kristův podnět do sebe, jako proniknuté realitou, nasycené realitou. Tyto dva příklady jsem vám uvedl proto, abych vám na nich ukázal z okultního pozadí, z okultního světa, jak zcela jinak působí to, co jako křesťanstvím proniknutý obsah je svěřováno duši, než to, co je svěřeno duši jako moudrost, která křesťanstvím proniknuta není. Vpravdě zcela jinak proniká k nám shora to, co duše sama sobě v tomto pozemském životě dala proniknout křesťanstvím, než to, co proniknuto křesťanstvím nebylo.

Vyvolává to otřesný dojem, když jasnovidné vědomí hledí do duchovního světa a vidí tam bojovat duše za jejich ideály, duše, v nichž v jejich posledním vtělení ještě nevědělo plné uvědomění Krista. Když tam vidí bojovat duše o to, co je jim nejdražší, poněvadž Lucifer je má v jejich ideálech ve své moci, takže je může oddělit od ovoce, které má jako reálné ovoce sklízet celý svět. Zcela jiný pohled skýtají ti, kteří své statky moudrosti, své duševní statky nechali proniknout Kristem, ti, kteří, vyvolávající v nás svůj odlesk, působí již v tomto životě v těle tak, že oživují naše duše. Co může být takto pociťováno jako nejdražší vnitřní duševní teplo, jako útěcha v nejtěžších chvílích života, jako podpora v nejhlubších propastech života, to je právě ono proniknutí se Kristovým podnětem. Proč? Poněvadž ten, kdo je skutečně proniknut Kristovým podnětem, cítí, jak v tom, co si jeho duše dobývala - nechť se to zdá vůči pozemskému životu jakkoli nedostatečné - tkví tento Kristův podnět jako záruka, jako zástava. Proto je Kristus takovou útěchou v pochybnostech života, takovou duševní oporou. Jak mnoho zůstává pozemským duším v životě nesplněno,

jak mnoho se jim jeví cenným, aniž by na to mohli pohlížet v zevním životě často jinak, než jako na zničené naděje. Co však ve své duši cítíme upřímně, co se svou duší spojujeme jako cenný myšlenkový statek, to můžeme předat Kristu. A nechť se to jeví vzhledem ke skutečnosti jakkoli, předáme-li to Kristu, pak to vnáší Kristus na svých perutích do skutečnosti. Není vždy třeba, abychom o tom věděli, ale duše, která v sobě cítí Krista tak, jako tělo cítí v sobě krev, jako cítí v sobě tento oživující živel, cítí v Kristově podnětu pak to hojivé, to realizující se vůči všemu, co duše v zevním životě realizovat nemůže, co by však realizovat chtěla, co by oprávněně chtěla realizovat. Že jasnovidné vědomí tyto věci zří, pozoruje-li lidské duše po smrti, to je dokladem pro to, jak oprávněně je cítění lidské duše, cítí-li se ve všem, co koná, a ve všem, co myslí, proniknuta křesťanstvím, cítí-li Krista jako svoji útěchu a oporu, když přijímá do sebe to, o čem může v tomto pozemském životě říci: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně.“ Říkejte si to v tomto pozemském životě: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně!“ Vzpomeňte si na to místo na počátku mé knihy „Theosofie“, kde se poukazuje na to, co má být na určitém stupni duchovního života uskutečňováno z toho, co na tomto světě v pozemském životě proniká duši. Na určitém místě mé „Theosofie“ upozornil jsem na to, že slova „tat twam asi“, „to jsi ty“, která meditují východní mudrcové, předstupují před vás jako skutečnost v tom okamžiku, ve kterém dochází k přechodu z tak zvaného světa duševního, do světa duchovního. Přečtěte si to místo!

Ale ještě něco jiného se může stát skutečností lidsky nekonečného významu, může-li lidská duše, cítící se proniknuta Kristem, říci v tomto životě Pavlovými slovy: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně!“. Dovedeme-li si tato slova myslit tak, že se stávají vnitřní pravdou, slova „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“, pak se po smrti uskutečňuje tato pravda mocným, významným způsobem, neboť co přijímáme ve světě pod tímto zorným úhlem života, pod zorným hlediskem života „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“, to se stane naším vlastnictvím, to se stane mezi smrtí a novým životem naší vnitřní přirozeností, takže smíme to, co se takto stalo naší vnitřní přirozeností, předat jako ovoce celému lidstvu. Co takto přijímáme, a že to přijímáme z hlediska „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“, to činí Krista společným statkem celého lidstva. Co přijímáme z hlediska „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“, o tom smíme po smrti říci a cítit: „Ne mně samému, nýbrž všem mým lidským bratřím!“. A teprve pak smím říci: „Ano, miloval jsem ho nade všechno, více než sebe samého, a proto jsem poslouchal přikázání „Miluj Boha svého nade všechno!“

„Ne já, nýbrž Kristus ve mně!“

A já jsem je splnil, druhé přikázání „Miluj svého bližního jako sebe samého“, neboť to, co jsem sám získal, stane se tím, že to Kristus vnáší do reality společným statkem celého pozemského lidstva.

Takové věci musíme nechat v sobě působit. Neboť pak poznáváme, co Kristus znamená pro lidskou duši, jak Kristus může být lidské duši oporou a nositelem, utěšovatelem a posvěcovatelem. A tak vcitujeme se poněnáhlu do toho, co můžeme označit jako vztah Krista k lidské duši.
O tom chceme dále hovořit zítra.

GA 155